

Rondetafelgesprek 8 april 2026, Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid

Inzake Wet Introductie Gecombineerde Geslachtsnaam (WIGG)

Bijdrage mr. G.A.P. Avontuur, advocaat familierecht, lid Council of Europe Network of specialized lawyers and NGO's assisting women victims of violence.

Geachte Voorzitter, geachte leden van de Commissie,

Allereerst dank aan de commissie voor de uitnodiging aan dit rondetafelgesprek deel te nemen.

In de uitnodiging voor de bijeenkomst stond dat doel hiervan was om de gevolgen van de WIGG en de mogelijke (indirect) discriminerende gevolgen voor vrouwen in beeld te krijgen. Daartoe beperkt mijn reactie zich dan ook.

Op 8 oktober 2022 schreef de Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann, waarvan ik ook lid ben, een uitgebreide brief aan uw commissie waarin zij uiteenzet waarom de WIGG discriminerend voor vrouwen is. Deze brief signaleert alle problemen waarbij nu in de uitvoeringspraktijk tegenaan gelopen wordt. De brief is om die reden nog altijd van belang. De Vereniging signaleert dat de vaders- wil-is-wet bepaling is gehandhaafd, waarbij kinderen binnen huwelijk of geregistreerd partnerschap de naam van de echtgenoot of partner van de moeder krijgen. Ten aanzien van ongehuwde stellen geldt dat de naam van de geboortemoeder bepalend is bij verschil van mening, maar van oudsher wordt ook buiten huwelijk nog vaak de keuze voor de geslachtsnaam van de vader gemaakt. In het overgangsrecht is bepaald dat in de periode van 1 januari 2024 t/m 31 december 2024 alsnog een dubbele geslachtsnaam gekozen kon worden voor kinderen geboren tussen 1 januari 2016 en 1 januari 2024. De meesten van deze kinderen hebben de geslachtsnaam van de vader, zodat het meestal de moeders waren die aan hun (ex-)partner moesten vragen medewerking te verlenen aan de totstandkoming van een dubbele geslachtsnaam.

Dit alles zal uw commissie bekend in de oren klinken en daarom lijkt het mij goed om te laten zien hoe de WIGG in de praktijk uitpakt door u mee te nemen in één van mijn zaken. Hierover heb ik inmiddels een klacht ingediend bij het EHRM. Deze is in behandeling genomen maar nog niet gecommuniceerd naar de Nederlandse staat (Application No. 7750/26). Hierin heb ik namens moeder en de minderjarige geklaagd over schending van art. 6 EVRM (recht op toegang tot de rechter), art. 8 EVRM (schending privé- en familielevens) en art. 14 EVRM (discriminatieverbod). De uitspraak in deze zaak is gepubliceerd op de website van rechtspraak.nl: Hof Arnhem-Leeuwarden 21 oktober 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:6487. De zaak ziet op het overgangsrecht van de WIGG.

Het gaat om een minderjarige die heel kort voor de inwerkingtreding van de WIGG wordt geboren. Ouders spreken af dat bij de erkenning het kind de geslachtsnaam van de vader krijgt maar dat na 1 januari 2024 de geslachtsnaam van moeder toegevoegd zal worden. Dit valt ook te lezen in berichtenwisseling tussen ouders. Kort na 1 januari 2024 wordt de relatie verbroken en vader komt zijn toezegging niet na. Naast de naamwijziging wordt er geprocedeerd over gezag en omgang. Dit leidt ertoe dat er begin 2025 een uitspraak wordt gedaan waarbij moeder het eenhoofdige gezag krijgt en er geen omgang wordt vastgesteld tussen vader en kind vanwege dwingende controle van vader naar moeder. Vader heeft slechts een periode van ongeveer zes weken in gezinsverband met het kind samengewoond, maar het kind draagt nu alleen zijn geslachtsnaam. Op zichzelf genomen zouden ook mannen/vaders benadeeld kunnen worden door het overgangsrecht. Echter blijkt uit jurisprudentie-onderzoek dat ik deed met het oog op de indiening van het hoger beroep dat van de 21 tot dan toe gepubliceerde uitspraken 19 verzoeken afkomstig waren van de moeder en slechts 2 van de vader. In sommige andere zaken leek ook een achtergrond van huiselijk geweld aan de orde

te zijn. Dat betekent dus ook dat vrouwen veel meer dan mannen benadeeld worden door de overgangsregeling, zodat de overgangsregeling manifest discriminatoir uitpakt.

Namens moeder is een beroep gedaan op het arrest van het EHRM inzake León de Madrid c. Espagne van 26 oktober 2021 (Application no. 30306/13). In deze zaak lag een bepaling uit het Spaanse namenrecht onder vuur. Namelijk werd er in het Spaanse namenrecht bepaald dat, als ouders verschil van mening hebben over de geslachtsnaam het kind automatisch als eerste de geslachtsnaam van de vader krijgt. Kinderen krijgen in Spanje sowieso een gecombineerde geslachtsnaam van de vader en de moeder, zodat bij het EHRM de vraag voorlag of het automatisch op de eerste plaats zetten van de naam van de vader strijd met art. 8 jo 14 EVRM oplevert. Het EHRM was van mening dat zulks het geval is.

Het EHRM overwoog daartoe allereerst (in r.o. 62) dat er in casu sprake was van een situatie waarbij twee personen in precies dezelfde situatie zitten waarbij er een verschil in behandeling wordt gehanteerd dat uitsluitend gebaseerd is op geslacht. Deze rechtsoverweging is van toepassing waar het gaat om de vaders-wil-is-wet bepaling zoals die is verwoord in art. 1:5, lid 5 BW. Maar het EHRM overwoog ook, in r.o. 64, dat, ook als een regeling niet de expliciete bedoeling heeft om te discrimineren maar dat feitelijk wel doet, niet uitgesloten kan worden dat deze als discriminerend wordt aangemerkt. Uit het jurisprudentie-onderzoek naar het overgangsrecht blijkt dat deze bepaling discriminerend voor vrouwen uitpakt. Het hof Arnhem-Leeuwarden overwoog daarover in de uitspraak in mijn zaak: "Het hof kan niet beoordelen of de steekproef valide en representatief is en welke factoren die bij de ongelijke verdeling een rol (kunnen) spelen en zal daar daarom aan voorbijgaan." (r.o. 5.9.). Daarbij heeft het hof eraan voorbijgezien dat namens cliënte voldoende aannemelijk is gemaakt dat de bepaling uit het overgangsrecht indirect discriminerend is en dat daarmee de bewijslast op grond van art. 14 EVRM verschuift naar de staat. De rechtspraak publiceert ongeveer 4% van de uitspraken (zie jaarverslagen Raad voor de Rechtspraak) en het is dan ook de staat die het volledige zicht heeft of kan hebben op de al niet discriminerende uitwerking van een bepaling. En dan is het ook aan de staat om de voorshands aannemelijke stelling over de discriminatoire uitwerking van de regeling te ontkrachten.

Van groot belang is ook r.o. 68 uit het arrest León de Madrid waarin het EHRM als zijn oordeel geeft dat de automatische toepassing van een regeling, die het niet mogelijk maakt om een op het van de omstandigheden van het geval toegesneden afweging te maken, zich niet verdraagt met het EVRM. De onmogelijkheid om van de regeling af te wijken getuigt van excessief formalisme en is discriminerend voor vrouwen, zeker als de weigering om mee te werken aan een eerder wel toegezegde naamswijziging terug te voeren valt op dwingend controlerend gedrag. Er valt dan ook niet in te zien waarom niet de keuze is gemaakt om, bij verschil van mening, juist te bepalen dat er dan wél een gecombineerde geslachtsnaam zal gelden. Dat is zelfs een veel logischer keuze dan de nu gemaakte keuze. Vlg. hierover r.o. 69 van het arrest van het EHRM: Als vanuit een oogpunt van rechtszekerheid de keuze is gemaakt om de naam van de vader als eerste op te nemen, dan had net zo goed besloten kunnen worden om de naam van de moeder als eerste op te nemen. Vertaald naar (het overgangsrecht van) de WIGG: als de keuze is gemaakt om bij verschil van mening geen gecombineerde geslachtsnaam toe te kennen had er net zo goed voor gekozen kunnen worden om dit juist wél te doen, juist ook vanwege de (voorzienbare) discriminatoire effecten.

Mijn pleidooi zou dan ook zijn om de WIGG te wijzigen, alsmede het overgangsrecht (en dit ook te verlengen) en wel in die zin dat bij verschil van mening een dubbele geslachtsnaam gehanteerd zal worden.

Dank voor uw aandacht.